

AZ ÖREG EMBER UNOKÁJA

Kiskorában néhányan azt hitték róla, hogy szellemileg sérült, pedig csak másképp járt az agya. Nyolcévesen Shakespeare-drámákról értekezett, de a nevét alig tudta leírni. Tizenegy évesen leérettségizett, tizenöt évesen már Cambridge-be járt, és akkor fejezte be az egyetemet, amikor a többiek elkezdték. Faludy Sándornak elképesztő története van, amiben csak egy extra fejezet, hogy volt egy elképesztő nagyapja is: Faludy György.

ÍRTA: FEKETE EMESE // FOTÓ: LÁSZLÓ GYÖRGY

Cambridge, 2018. november 6., este fél 8. Hosszú, fekete talárban sorakoznak az egyetem legöregebb college-a, a Peterhouse belső udvarán a diákok, várják, hogy kinyíljon egy faajtó. Látszik, hogy nagyon rég faragták, aki 1,70-nél nyúlánkabb, le kell húznia a fejét. Az ajtóban pedellus, mindenkit köszönt és végigmér. Ha nincs talár, jön a pénzbírság, ha nincs hivatalos egyetemi pecsét az elfogyasztani kívánt palackon, a bor kint marad. Bent félhomály, három sorban hosszú fa asztalok, rajtuk hosszú fehér gyertyák, a falakon körben faberakás, ódon festmények, gótikus üvegablakok.

Mindenki leül, a terem végében álló egyetlen merőlegesen elhelyezett asztalhoz is letelepedik néhány taláros tanár. Meresztgetem a szemem, Dumbledore nincs köztük, de lehetne, az egész tökéletes Harry Potter-fíling. Megszólal a gong, mindenki feláll, elhangzik egy ima, újra leülünk, hozzák a többfogásos vacsorát. A diákok duruzsolnak, nekik ez már láthatóan természetes, minden este rutinból követik a sok száz évvel ezelőtt kőbe vésett szabályokat. Én vagyok aznap az egyetlen talár nélküli kakukktojás. Alexander Faludy öregdiák vendége.

Sándor – merthogy szereti használni a magyar nevét, otthon is hívták így – még csak 35, akadémiai szempontból mégis figyelemre méltóan hosszú a track rekordja, nem mondhatni, hogy későn érő típus. Húsz évvel ezelőtt ő volt itt a kakukktojás, kétszáz éve nem láttak arra példát a cambridge-i professzorok, hogy valaki tizenöt évesen kezdje meg tanulmányait. Ez a házirendben is okozott némi fennakadást, személyre kellett szabni a szabályokat, és Sándornak néhány évre írásban kellett lemondania az élet bizonyos örömeiről.

Vállalta, hogy 18 éves koráig nem iszik alkoholt, 16 éves koráig nem él szexuális életet, és minden egyes nap kétszer jelentkezik, hogy aláírjon egy jelenléti ívet, igazolva, hogy él, jól van, minden rendben. Ezt egyébként anyai nagyanyja is naponta ellenőrizte (hiába, a nagymamák mindenhol egyformák), reggelente aggódva telefonált, sikerült-e időben felkelnie. Sándor először mégsem a kö-

töttségeket említi. „Szigorú, de nagyon befogadó, baráti közeg volt ez.” Inkább a jóleső törődésre emlékszik, és arra, hogy végre olyan társaságba került, ami szellemileg inspirálta, és ahol csilloghatott.

POKOLBÉLI GYEREKKOR

Andrew és Tanya Faludy fia a dél-angliai Portsmouthban született 1983-ban. Elég hamar kiderült róla, hogy más, mint a többi gyerek. Nem tudja elkapni a labdát a játszótéren, nem tudja egymásra rakni az építőkockákat a szőnyegen, nem tudja bekötni a cipőjét és begombolni a kabátját, nem képes rajzolni és színezn, és nem biciklizik, nem focizik.

HÚSZ ÉVVEL EZELEŐTT
Ő VOLT ITT A KAKUKKTOJÁS,
KÉTSZÁZ ÉVE NEM LÁTTAK
ARRA PÉLDÁT A CAMBRIDGE-I
PROFESSZOROK, HOGY VALAKI
TIZENÖT ÉVESEN KEZDJE MEG
ITTENI TANULMÁNYAIT.

Viszont háromévesen egy-kétszeri hangoskönyvhallgatás után szóról szóra visszamond minden mesét, és hajnali ötkor olyan mondattal ébreszti fel a szüleit, amihez kábé műfordító kell, hogy visszaadjuk. Nagyjából úgy hangzik: „Keljetek, reggel van, már látom az ablaküvegen át, ahogy a sötétség kis szegélye elillan.” (El kell ismerni, ügyes húzás volt, erre azonnal ki is pattantak az ágyból.) Ötévesen a Gyűrűk uránál tart, nyolcévesen Shakespeare Othellója a kedvence, és miközben vért izzad, hogy hibátlanul és olvashatóan leírja a nevét, legszívesebben teológiai kérdésekről, a szabad akaratról vagy az eredendő bűnről beszélget.

Diszlexia és diszpraxia. Hétévesen kapták meg végre a probléma gyökerét megmagyarázó diagnózist: nincs meg a kéz és a szem összhangja. Ezért okoz gondot a moz-

Faludy Sándor
Cambridge-
ben. Ott és
Budapesten van
igazán otthon

gáskoordináció, ezért nem mennek a finommotorikus mozgások, ezért szorul ki mindenből, ami kortársainak örömet okoz, és ezért válik minden gúnyolódás, bántás, bullying céltáblájává. Súlyos diszlexiája miatt Sándor első tizenkét éve rémálom volt az iskolában, nemcsak a gyerekek bántották (verbálisan és fizikailag is), illetve közösisítették ki, de sokszor a tanárok is furcsán néztek rá.

Annak idején Tanya Faludy részletesen dokumentálta ezt a 12 évet az A Little Edge of Darkness című könyvben (egy-egy fejezetét az akkor 13 éves fia írta), még épphogy csak látszott a fény az alagút végén. Azóta Sándor már túl van ezeken a bántásokon, a pozitív élmények visszaadták önbizalmát és önbecsülését, maximálisan ki tudott teljesedni, és időnként pozitív orvosi esettanulmányként is idézik küzdelmét a diszlexia ellen.

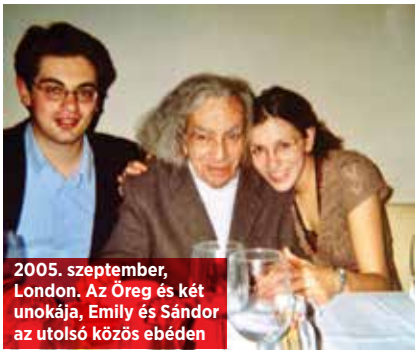
Angoltanár, irodalmár szüleinek teljesen nyilvánvaló volt, hogy fiuk nemhogy nem értelmi fogyatékos, hanem hiperintelligens, és fantasztikus dolgokra képes, csak egészen másképp kell közvetíteni neki az információt és kihozni belőle, amit tud. Mivel olvasni és írni nagyon nehezen és lassan tanult meg, otthon nem kínozták ezzel, eleget kínozták az iskolában. Magnón, kazettákon adták neki a tudást, amit szivacsaként szívott magába. Egy-két akció mesekazetta révén szinte véletlenül éreztek rá erre a módszerre, és látva hatékonyságát, később tudatosan vezették így végig a csaknem teljes angol majd nemzetközi irodalmon.

Közben kemény csatákat vívtak különböző iskolák különböző tanáraival, hogy a tananyag számonkérése se a hagyományos módon, írásban történjen, Sándor ugyanis – még ma is, ha komolyabb munkákról van szó – nem tud „papíron gondolkodni”. Viszont bármikor lediktál egy nyomdakész komplett esszét. Így tette le kilencévesen előbb a kisértséget (ez a GCSE, mások 16 évesen csinálják), így érettségizett le 11 évesen, és így vizsgázott előbb az Open Universityn, majd a cambridge-i Peterhouse-ban.

Tünetei kívülről ma már csak nyomokban észlelhetők, mondom ezt persze nem egy közös röplabdaedzés, hanem egy közös vacsora, egy közös borozás és egy másnap délelőtti közös séta alapján. A mozdulatok ügyetlenségét a hétköznapi szituációkban nem lehet észrevenni, én többet ügyetlenkedtem, amikor a vacsoránál kiloccsantottam egy kis vizet a kancsóból, mire Sándor rögtön atyáian megnyugtató némi akcentussal, de magyarul, „nem baaj, nem baaj”. Sokszor hallhatta ezt korábban. „Látnád, hogy vezetek autót! Sehogy, feladtam, és biciklizni is csak 21

1993. Budapest. Faludy György és Sándor halálosan erős kávékat isznak

2005. szeptember, London. Az Öreg és két unokája, Emőke és Sándor az utolsó közös ebédén

FOTÓK: TANYA FALUDY

éves koromra tanultam meg, nagy keservesen” – mondja önironikusan.

De ma már gyorsan ír a tabletjén, a levelezések, rövid felületes szövegek semmilyen problémát nem okoznak írásban, igaz, a monitoron zöld háttérrel használ, és van egy speciális szemüvege (felpróbáltam, kék üvege van), amitől nem rakoncátlankodik a betűk, ha könyvet olvas. Óriási szókinccsel kommunikál, néha picit dadogva beszél, talán, mert gondolatai gyorsabban pörögnek, mint ahogy kimondhatná őket, de hát ez mással is megesik, nem kell hozzá diszlexia.

A korábbi izoláltságnak pedig tényleg semmi nyoma, ha van valaki, akinek sok barátja és aktív közösségi élete van, az Faludy Alex. Ez nagyrészt Cambridge-nek köszönhető, ahol húsz évvel ezelőtt megtalálta magát, és kinyílt, de kapcsolati hálója egyáltalán nem csak Cambridge-re korlátozódik. Kis megszakításokkal tíz évig élt a városban, ott minden sarok jelent valamit, de Anglia-szerre és Magyarországon is rengeteg

ismerőse van, akikkel majdnem olyan kiterjedt levelezést folytat, mint annak idején Faludy György a barátaival. És ha az a kérdés, hol van otthon, akkor Cambridge mellett egyértelműen Budapest a válasz. Azzal a megjegyzéssel, hogy erre csak apai nagyapja halála után jött rá.

EGY KOMPLIKÁLT KAPCSOLAT

Sándor 93-ban, tízévesen járt először Magyarországon. Egy intenzív hetet töltött az akkor 83 éves Faludy György-gyel, és bár szokatlanul hangzik egy gyerek és egy öregember viszonyában, de valódi intellektuális szikra lehetett közöttük. Nagyapja akkoriban – már vagy harminc éve – a nála 28 évvel fiatalabb és a családi legenda szerint 30 nyelven beszélő Eric Johnsonnal élt, Sándor úgy emlékszik, „elbűvölő párt alkottak”, sokat lehetett tőlük tanulni.

Járták a múzeumokat, művészetekről, történelemről, irodalomról, filozófiáról beszélgettek, kedvenc közös korszakuk volt például a 16. század, bár nagyapját inkább a reneszánsz, őt meg a reformáció nyűgözte le. „Friss volt és vicces, például Homéroszról vagy Platónról úgy mesélt, mintha közeli jó barátja lenne, és közben halálosan erős török kávékat főzött nekem, amit ugye annyira nem szokás gyerekeknek.” Utóbb ezt a kávéskannát a Petőfi Irodalmi Múzeumban látta viszont.

Ezt még két további hosszabb látogatás követte a 90-es évek közepén, „izgalmas találkozások egy izgalmasan átalakuló Budapesten”. Aztán tíz év szünet, 96-ban ugyanis a 13 éves Sándor meghozott egy kemény döntést, nem akar

találkozni az Öreggel. Így emlegették otthon a nagyapját, The Old Man, nagypapaként sohasem, ami azért némileg árulkodó, mutat bizonyos távolságot, ambivalenciát.

Önvédelemből zárta ki az életéből, miután egyszer hiába várta Angliában a megbeszélt időben, nem jött el, nem is jelentkezett. „Akkor azt mondtam, hogy köszönöm, ebből nem kérek, nem akarom ugyanazt átélni, amit az apám. Ő az önéletrajzi könyvének is azt a címet adta, hogy Apámat nem láttátok?, és ez se véletlen, tudtam, hogy neki milyen érzelmi károkat okozott az évek során.

„SZERZETESK KÖZÖTT ÉLNI NAGYON VICCES. OLYAN, MINTHA AZ EMBERNEK 25 EXCENTRIKUS NAGYBÁTYJA LENNE.”

A mi kapcsolatunk is nagyon komplikált volt. Miközben iszonyú büszke voltam rá, mert elképesztően hűséges volt az eszmékhez, annyira tudtam haragudni is rá, mert nem volt hűséges az emberekhez. Óriási karizmája és sármja volt, amikor vele voltál, elhitette, hogy te vagy a világ legfontosabb embere, de ha nem voltál fizikailag a közelében, mintha nem is léteztél volna. Kamaszkoromban ezt elég nyugtalanító dinamikának éreztem, felkavart, ezért döntöttem így.”

És ez volt az oka annak is, hogy csak hónapokkal nagyapja halála után tudta elolvasni Faludy önéletrajzi könyveit, a Pokolbéli víg napjaimat és folytatásait, („korábban többször nekikezdttem, de mindig feldühített, le kellett tennem”), és hogy könnyebb volt kapcsolatot teremtenie Magyarországgal, miután ő már nem élt. Az sem volt evidens, hogy a temetésére eljön. Hogy végül ott volt 2006-ban, az annak volt köszönhető, hogy egy évvel korábban mégis találkoztak, együtt ebédeltek Londonban, ott volt Sándor húga, Emily is. „Gyógyító ebéd volt, elhangzott pár fontos mondat, legfőképp egy bocsánatkérés, amiért nem volt jó nagyapa.” Így aztán Sándor részt vett a temetésen, és kicsit meg is bánta korábbi döntését. „Furcsán otthon éreztem magam Budapesten, és rádöbentem, hogy nemcsak a nagyapámtól vágtam el magam, hanem attól is, aki félig voltam.”

FANNY ÉS A SZERZETESK

Sok minden történt az alatt a tíz év alatt, amit nagyapa és unokája kihagytak egymás életéből. Sándor a művésztörténet után teológiát tanult Cambridge-ben és kicsit Oxfordban is, 16 éves kora óta nem hagyták nyugton a lét alapkérdései. 22 évesen három évre beköltözött egy mirfieldi kolostorba, hogy szerzetesek között, a szerzetesi életet megismerve képezze magát anglikán pappá, majd éveken át lelkipásztorként szolgált egy észak-angliai kisvárosban.

Most ugyan épp felhagyott a szolgálattal, mert jogot tanul, a menedékjogra fókuszál – lelkipásztorként sok menekültet ismert meg, és úgy érzi, hogy erre a tudásra most nagyobb szükség lehet, ezzel majd többeken segíthet. De nagyon szerette a papi hivatását („osztogatni az emberek legbensőbb pillanataiban, örömeiben és gyászában”), és remekül érezte magát a kolostorban is. „Szerzetesek között élni nagyon vicces, olyan, mintha az embernek 25 excentrikus nagybátyja lenne” – mondja vidáman, de azért érzi, hogy ez kissé szokatlan egy huszoneves fiútól a 21. században.

Ha visszaemlékszünk, mi történt közben idehaza, a szokatlanság rögtön más skálára helyeződik. 2002-ben Faludy György 92 évesen újra megnősült, feleségül vett egy 27 éves lányt, együtt pózolt vele csaknem meztelenül a Penthouse címlapján, és azt hangoztatta, hogy gyereket akar tőle. Sándor nem az a fajta, aki ezen megbotráncol, de tisztán érezte a különbséget különbség és különbség között. Így amikor nagyapja erősen magyar angoljával telefonon kifejtette neki, hogy „komplett örültség” a művészetek helyett a teológia felé fordulni, azt az ő szájából óriási poénnak tartotta. És miközben iszogatjuk a vörösbort egy cambridge-i bár sarkában, tizenhat évvel később is hangosan felnevet.

Pedig volt egy ennél még meghökkentőbb fordulat, Fanny és a sperma-ügy. Ez már Faludy György halála után volt két évvel, amikor a még mindig ifjú özvegy nem tett le róla, hogy Faludy-utódokat hozzon a világra. Sándor volt a kiszemelt donor, de ezt ő is csak abból a Blick cikkből tudta meg, aminek címe szerint „Faludy Fannynak dédunokája lesz a saját gyermeke”, és ami egy állítólagos e-mailről szólt, amelyben Fanny spermát kért Sándortól. Ma már erről is kedélyesen és fesztellenül beszélgetünk, de akkor egyáltalán nem találta viccesnek, dühítette, pert fontolgatott, és készült rá, hogy majd kínosan referál az esetről főnöke, egy anglikán püspök előtt. Mivel a lap végül közölt egy helyreigazítást, elállt a jogi huzavonától, de nagyapja utolsó szerelmével azóta sem tartja a kapcsolatot.

Magyarországgal viszont annál élénkebb viszonyt ápol. Már nem akar több veszteséget, nagyapja halála óta évente háromszor visszajár, most épp több hónapra készül, hogy a nyelvet is rendesebben megtanulja, és bejárja kicsit a vidéki Magyarországot is. Van magyar állampolgársága, útlevele, sok barátja, azt mondja, a véreben van, hogy érdeklő az ország. Különösen a jelenlegi politikai és kultúrpolitikai helyzet, amiről mindent elolvas, amit angolul elér, és amiről időnként maga is publikál. Lobbizik a BBC magyar adásának újraindításáért, és éppen ennek a cikknek a megjelenésével egy napon a házigazdája egy, a magyar illiberális demokráciáról szóló vitának az angol parlamentben. Már egyre könnyebben gondol a nagyapjára is, és egyre több hasonlóságot vél felfedezni maguk között. Főleg ideológiai téren, elvek, ügyek melletti kiállásban, és pár apróságban is. Ha nem is jár folyton meztelán, ahogy az Öreg tette, a zoknit ő sem bírja. **F**